

literatura

XAVIER PLA

Libre de meravelles

Samuel Johnson

La història de Rasselas, príncep d'Abissínia

SAMUEL JOHNSON

Traducció de Victòria Alsina
 Barcelona, 2017
 Adesiara
 144 pàgines

Quan el lector acaba de llegir *La història de Rasselas, príncep d'Abissínia*, un conte filosòfic del gran escriptor anglès Samuel Johnson (1709-1784), pensa inevitablement en el *Càndid* de Voltaire i en tota una tradició de narracions exemplaritzants que comença, potser també, amb Ramon Llull. Són textos d'aparença ingènua, ficcions supeditades a consideracions morals, fonamentades en intrigues que, gràcies als diàlegs enginyosos, avancen amb voluntat demostrativa. El llibret de Johnson està concebut com una faula iniciàtica gens dogmàtica, escrita amb una ironia descensada. És la història d'un aprenentatge vital sobre la condició humana que fracassa. És en aquesta decepció que el lector d'avui hi pot trobar més interès i satisfacció.

L'emperador d'Abissínia reclou els seus fills en un palau situat a l'anomenada Vall Felip ple de comoditats i de luxes. Aïllats de l'exterior, viuen en un lloc idíl·lic: rierols d'aigua fresca i pura, prats fèrtils on pasturen els ramats, jardins que desprenen la fragància de les seves flors. Qualsevol desig és concedit als seus habitants. És una captivitat joiosa, dominada per la sensació de seguretat on tot hom viu en plenitud el plaer i el repòs. Però no el quart fill, el príncep Rasselas, un jove intel·ligent i ple de curiositats, que busca la solitud i el silenci. Veient els animals, feliços, es pregunta: "Tinc moltes angoixes de les quals vosaltres esteu lliures: temo el dolor sense sentir-lo; de vegades, m'atmoreixen mals recordats, i de vegades també m'espanten mals previstos". Dominat per un *spleen* pre-baudelairià, Rasselas s'avorreix, cada dia li sembla igual, ho té tot i no desitja res. Preocupat, un ancià preceptor li etziba: "Senyor, si haguéssiu vist totes les desgràcies que hi ha al món, sabríeu valorar el vostre estat present". Empíric, Rasselas respon: si per ser feliç

cal haver vist les desgràcies de l'exterior, li cal fugir del paradís terrenal i anar a veure món.

Amb la seva germana, la princesa Nekayah, i el poeta Imlac, s'escapen per veure les meravelles i les misèries del món i poder, finalment, fer una "tria de vida" coherent. Comença un periple real per l'antic Egipte i un recorregut simbòlic per les passions humanes. Johnson hi dosifica sàviament el seu pensament escèptic sobre la vana esperança humana de trobar la felicitat. En el primer paràgraf, Johnson ja adverteix que es dirigeix als lectors que creuen en el "xiuxiueig de la fantasia", els que empaiten amb entusiasme "les quimeres de l'esperança", els qui esperen que en la vellesa es compliran les promeses de la joventut. Aquests són els qui aprendran de les lliçons vitals del racionalista Rasselas, el qual, després de conèixer un home "instruït", de tractar amb "joves animosos i alegres", de parlar amb un home "savi i feliç", de conviure amb un ermità i amb un astrònom que ha perdut el cap, de visitar piràmides i catacumbes, s'adona que, mentre busca la felicitat en la imitació de la vida dels altres, s'està oblidant de ser feliç. I mentre dedica tots els esforços a fer una "tria de vida", s'oblida de viure: "Com més investiguem, més lluny estem de la solució". Per a Rasselas, tot és ple de contradiccions, paranys, patiment i infelicitat. La poesia, la saviesa, la solitud, el poder, els diners o el matrimoni no asseguren la felicitat. El que serveix per a un no serveix per a l'altre. Sovint, diu Johnson, ple de sentit comú, la retòrica i els discursos no fan res més que amagar les coses, són el fonament de l'aparença. Imlac, el poeta que ja està de tornada de tot, li demana humilitat: "Per cercar la veritat no és obligatori fer llargs viatges. La veritat, la que és necessària per menar una vida ordenada, sempre es troba allà on es busca honradament".